

**ЎЗБЕКИСТОН RESPUBLIKASI NOMIDAN
ҲАЛ ҚИЛУВ ҚАРОРИ**

Фарғона шаҳар

2021 йил 2 апрель

4-1501-2104/717-сонли иш

Фарғона туманлараро иқтисодий судининг судьяси Х.Жамолиддинов раислигида, Р.Рахматовнинг котиблигида, Бувайда тумани фермер, деҳқон хўжалиги ва томорқа ер эгалари кенгаши вакили А.Мирзаев (2021 йил 29 мартдаги 68-сонли ишончномага асосан), даъвогар «Буюк Зафар» фермер хўжалиги вакили И.Абдуразақов (фермер хўжалиги рахбари), жавобгар вакили А.Абдуллаев (2021 йил 31 мартдаги 59-сонли ишончномага асосан) иштирокида, Бувайда тумани фермер, деҳқон хўжалиги ва томорқа ер эгалари кенгашининг даъвогар «Буюк Зафар» фермер хўжалиги манфаатини кўзлаб жавобгар «REAL TRANS LOGISTIC» унитар корхонасидан 409 268 803 сўм ундириш тўғрисидаги иқтисодий ишни Фарғона туманлараро иқтисодий суди биносида, очиқ суд мажлисида кўриб чиқиб қуйидагиларни

А Н И Қ Л А Д И:

Бувайда тумани фермер, деҳқон хўжалиги ва томорқа ер эгалари кенгаши (бундан буён матнда “Кенгаш” деб юритилади) даъвогар «Буюк Зафар» фермер хўжалиги манфаатида судга даъво ариза билан мурожаат қилиб, жавобгар «REAL TRANS LOGISTIC» унитар корхонасидан 292 334 859 сўм асосий қарз, 58 466 972 сўм пеня, 58 466 972 сўм жарима ундиришни сўраган.

Суд мажлисида Кенгаш вакили тушунтириш бериб, фермер хўжалиги томонидан топширилган пахта хом ашёси учун жавобгар тўловни амалга оширмаганлиги, шу сабабли фермер хўжалиги манфаатида судга мурожаат этишга мажбур бўлганликларини, суд кунига қадар асосий қарздорликдан қисман тўлов амалга оширилганлигини маълум қилиб, даъвони қолган қисмини қаноатлантириб беришни сўради.

Даъвогар фермер хўжалиги рахбари даъво аризаси бўйича тушунтириш бериб, суд кунига қадар жавобгар томонидан қисман тўловлар амалга оширилганлигини, жавобгарнинг бугунги кундаги қарздорлиги 154 116 369,83 сўм эканлигини маълум қилиб, суддан даъвонинг қолган қисмини қаноатлантириб беришни сўради.

Суд мажлисида жавобгар вакили тушунтириш бериб, судга даъво ариза тақдим этилгандан сўнг асосий қарздорлик қисман тўланганлигини, корхонанинг иқтисодий ахволини инобатга олиб, даъвонинг пеня ва жарима ундириш қисмини рад қилишни сўради.

Суд тарафлар вакилларининг тушунтиришларини тинглаб, иш материалларини ўрганиб чиқиб, қуйидаги асосларга кўра, даъвони қисман қаноатлантиришни лозим деб топди.

Иш материалларига қараганда, даъвогар фермер хўжалиги ва жавобгар унитар корхонаси ўртасида 2020 йил 21 август куни пахта хом ашёси ва уруғлик пахта харид қилиш бўйича 49-сонли контрактация шартномаси тузилган, унга кўра даъвогар жавобгарга 131 тонна пахта хом ашёсини етказиб бериши, жавобгар эса етказиб

берилган маҳсулот учун шартномада белгиланган тартиб ва миқдорда тўловларни амалга ошириши белгиланган.

Мазкур шартномага асосан даъвогар томонидан жавобгарга пахта хом ашёси етказиб берилган бўлиб, жавобгар томонидан етказиб берилган пахта хом-ашёси учун тўловлар тўлиқ амалга оширилмаган.

Контракция шартномасининг 2.7-бандида хўжаликка етказиб берган маҳсулот қийматининг 100 фоизи ҳисобидан терим учун юборилган пуллар ва бошқа харажатлар чегирилганидан қолган қисми 2020 йил 31 декабрга қадар тўлаб берилиши белгиланган.

Бувайда тумани фермер, деҳқон хўжалиги ва томорка ер эгалари кенгаши даъвогар «Буюк Зафар» фермер хўжалиги манфаатида судга мурожаат этиб, етказиб берилган пахта хом ашёси учун жавобгар «REAL TRANS LOGISTIC» унитар корхонасидан 292 334 859 сўм асосий қарз, 58 466 972 сўм пеня ва 58 466 972 сўм жарима ундиришни сўраган.

Ўзбекистон Республикаси Фуқаролик кодекси (кейинги ўринларда ФК деб юритилади) нинг 356-моддаси 1-қисмида “Шартномани бажарганлик учун тарафларнинг келишуви билан белгиланган баҳода ҳақ тўланади.” деб кўрсатилган.

ФКнинг 418-моддаси 1-қисмига кўра сотиб олувчи товар ҳақини ушбу Кодекснинг 356-моддасига мувофиқ белгиланадиган баҳода тўлаши, шунингдек қонун ҳужжатлари, олди-сотди шартномаси ёки одатда қўйиладиган талабларга мувофиқ тўловни амалга ошириш учун зарур бўлган ҳаракатларни ўз ҳисобидан бажариши лозимлиги белгиланган.

ФКнинг 236-моддасига кўра, мажбуриятлар мажбурият шартларига ва қонун ҳужжатлари талабларига мувофиқ лозим даражада бажарилиши керак.

ФКнинг 333-моддасига кўра, қарздор айби бўлган тақдирда, мажбуриятни бажармаганлиги ёки лозим даражада бажармаганлиги учун, агар қонун ҳужжатларида ёки шартномада бошқача тартиб белгиланмаган бўлса, жавоб беради.

Тарафлар ўртасида тузилган шартнома бўйича вужудга келган 292 334 859 сўм асосий қарздорлик иш ҳужжатлари ва тарафларнинг тушунтиришлари билан ўз тасдиғини топади.

Шу сабабли даъво талабининг жавобгардан асосий қарздорликни ундириш қисми асослидир.

Шунингдек, суд мажлисида жавобгар томонидан суд кунига қадар даъвогарга 138 218 489,17 сўм тўловлар амалга оширилганлиги аниқланган.

Бундан ташқари, даъвогар жавобгардан шартномага асосан 58 466 972 сўм миқдорида пеня ундиришни сўраган. Пеня суммаси муддати ўтган 61 кун учун ҳисобланган.

Тарафлар ўртасида 2020 йил 21 августда тузилган 49-сонли шартноманинг 5.4-бандига биноан етказиб берилган маҳсулот учун ўз вақтида ҳақ тўланмаганда харидор етказиб берувчига муддати кечиктирилган ҳар бир кун учун кечиктирилган тўлов суммасининг 0,4 % миқдорида пеня тўлаши, бироқ тўлов муддати ўтказиб юборилган сумманинг 50 % кўп бўлмаган миқдорда пеня тўлаши белгиланган.

ФКнинг 326-моддасида “Агар тўланиши лозим бўлган неустойка кредиторнинг мажбуриятини бузиш оқибатларига номутаносиблиги кўриниб турса, суд неустойкани камайтиришга ҳақли. Бунда қарздор мажбуриятни қай даражада бажарганлиги, мажбуриятда иштирок этаётган тарафларнинг мулкӣ аҳволи, шунингдек, кредиторнинг манфаатлари эътиборга олиниши керак” деб белгиланган.

ФКнинг 335-моддасида “Агар кредитор қасддан ёки эҳтиётсизлик туфайли мажбуриятни бажариш мумкин бўлмаслиги юз беришига ёки бажармаслик туфайли етказилган зарар миқдорининг кўпайишига кўмаклашган бўлса, шунингдек кредитор мажбуриятни бажармасликдан етказилган зарарни камайтириш чораларини қасддан ёки эҳтиётсизлик туфайли кўрмаган бўлса, суд ишнинг ҳолатларига қараб тўланадиган

ҳақ миқдорини камайтиришга ёки кредиторга ҳақ тўлашни батамом рад этишга ҳақли” – деб белгиланган.

Ўзбекистон Республикаси Олий ҳўжалик суди Пленумининг 2007 йил 15 июндаги 163-сонли “Мажбуриятларни бажармаганлик ёки лозим даражада бажармаганлик учун мулкый жавобгарлик тўғрисидаги фуқаролик қонун ҳужжатларини қўллашнинг айрим масалалари ҳақида”ги Қарорининг 2-бандида “Шартномада жарима ёки пеня шаклида белгиланадиган неустойка тарафлар томонидан қабул қилинган мажбуриятларнинг бажарилишини таъминлаш усулларида бири ҳисобланади. Судлар неустойкани ундириш тўғрисидаги даъволарни ҳал қилишда неустойка миқдорининг қонун талабларига мувофиқ ҳисобланганлиги, унинг асослилиги, мажбурият бузилиши оқибатларига мутаносиблиги каби ҳолатларни ҳар томонлама ва чуқур муҳокама қилиб, талаб қилинган неустойканинг адолатли миқдорини белгилашлари шарт” деб кўрсатилган.

Мазкур Пленум қарорининг 4-бандида “ФКнинг 326-моддасига мувофиқ суд қарздор томонидан мажбуриятларнинг бажарилиш даражасини, мажбуриятда иштирок этувчи тарафларнинг мулкый аҳволини, шунингдек, кредиторнинг манфаатларини инобатга олиб, неустойка миқдорини камайтиришга ҳақли” деб тушунтириш берилган.

Бу ҳолатда суд, жавобгарнинг молиявий аҳволини, шунингдек, даъвогар ўз вақтида судга мурожаат қилмаганлиги сабабли пеня суммасининг ошишига йўл қўйганлигини инобатга олиб, пеня суммасини банк фоизидан кам бўлмаган миқдорда 29 233 486 сўмга қадар камайтиришни лозим топади.

Бундан ташқари, даъвогар даъво аризасида асосий қарздорлик ўз вақтида амалга оширилмаганлиги боис 5.4-бандига асосан жавобгардан 58 466 972 сўм миқдорида жарима суммасини ундиришни сўраган.

Юқоридаги Пленум қарорининг 3-бандига кўра агар шартномада айнан битта мажбуриятнинг бузилиши учун неустойкани ҳам жарима, ҳам пеня кўринишида тўлаш назарда тутилган бўлса, қонунчиликда бошқача ҳоллар назарда тутилмаган бўлса, судларга даъвогар фақатгина бир шаклдаги неустойка қўллашни талаб қилишга ҳақли эканлигини эътиборга олишлари лозимлиги кўрсатилган.

Жавобгарнинг шартнома мажбуриятини ўз вақтида бажармаганлиги сабабли даъвогарнинг даъво аризасидаги пеня ундириш қисми қисман қаноатлантирилганлигини инобатга олиб, жавобгардан жарима ундириш талабини рад қилишни лозим топади.

Ўзбекистон Республикаси Президентининг «Фермер, деҳқон ҳўжаликлари ва томорқа ер эгалари фаолиятини янада ривожлантириш бўйича ташкилий чора-тадбирлар тўғрисида»ги 3318-сонли Қарорига асосан Фермер, деҳқон ҳўжаликлари ва томорқа ер эгалари кенгашлари фермер, деҳқон ҳўжаликлари ва томорқа ер эгалари манфаатларини кўзлаб судга давлат божи тўламасдан даъво аризалари киритиш ҳуқуқи берилган. Бунда даъво аризасини қаноатлантириш рад этилганда манфаати кўзлаб даъво аризаси киритилган фермер, деҳқон ҳўжаликлари ва томорқа ер эгаларидан давлат божи ундирилмаслиги қайд этилган.

Қайд этилганларга кўра, суд даъво талабини қисман қаноатлантириб, даъвогар фойдасига жавобгардан 154 116 369,83 сўм асосий қарз, 29 233 486 сўм пеня ва 19600 сўм почта харажати ундиришни, даъвонинг қолган қисмини қаноатлантиришни рад қилишни, жавобгардан даъвонинг қаноатлантирилган қисмига мутаносиб равишда 3 666 997,12 сўм давлат божи ундиришни, даъвонинг рад қилинган қисми бўйича давлат божи ундирмасликни лозим топади.

Юқоридагиларга асосан, суд ИПК 68, 118, 129,170,176-179-моддаларини қўллаб,

Қ А Р О Р Қ И Л Д И:

Даъво қисман қаноатлантирилсин.

Даъвогар «Буюк Зафар» фермер хўжалиги фойдасига жавобгар «REAL TRANS LOGISTIC» унитар корхонасидан 154 116 369,83 сўм асосий қарз, 29 233 486 сўм пеня ва 19600 сўм почта харажати ундирилсин.

Даъвонинг қолган қисмини қаноатлантириш рад этилсин.

Жавобгар «REAL TRANS LOGISTIC» унитар корхонасидан республика бюджети ва суд ҳокимияти органларини ривожлантириш жамғармасига 3 666 997,12 сўм давлат божи ундирилсин.

Мазкур ҳал қилув қарори устидан бир ойлик муддат ичида Фарғона вилоят судига апелляция тартибида шикоят қилиш мумкин.

Раислик этувчи:

Х.Жамолиддинов

